

УДК 330.3

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-01

Болквядзе Н. І., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000 0002 1253 5892

e-mail: polikevychnata@gmail.com

Шманько С. М., студентка освітнього рівня «Магістр», спеціальності 073 «Менеджмент», кафедра міжнародних економічних відносин, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

ORCID: 0000-0002-2443-1468

e-mail: sophiabaran14@gmail.com

Розвиток бізнесу у сфері креативних індустрій в Україні

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти розвитку бізнесу у сфері креативних індустрій. Досліджено та схарактеризовано підходи до розгляду категорії «креативні індустрії». Наведено структуру креативних індустрій за світовою методологією. Зазначено переваги розвитку креативних індустрій для національних економік країн світу. Розглянуто тенденції розвитку на ринку креативних індустрій у світі. На прикладі танцювальної студії розглянуто особливості ведення бізнесу у сфері креативних індустрій в Україні. Схарактеризовано ризики, що впливають на розвиток танцювальних студій в Україні. Визначено основні фактори, що відповідають за ефективну діяльність та визначають темпи розвитку танцювальної студії. Виявлено основні проблеми, що гальмують еволюцію танцювальної індустрії в Україні та перешкоджають залучати зовнішні та внутрішні інвестиції.

Ключові слова: креативна індустрія; культурна індустрія; креативна економіка; танцювальні студії; розвиток бізнесу.

Bolkvadze Nataliia, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Western Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Shmanko Sofia, student of the Bachelor's degree Department of International Economic Relations, Western Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Business Development in the Field of Creative Industries in Ukraine

Abstract. Introduction. The world market has been dictating the requirements of an innovative and non-standard approach of doing business for the last decade. Thus, the economy is gaining signs of socio-political and socio-cultural spheres of life. The concept of strategic development in the field of creative industries is widely used in Europe and United States. The practical adaptation of this new society direction is only gaining popularity in Ukraine. Creative industries and services that emerged at the crossroads of art, culture, business, and technology are developing today in the world economy. In particular, dance industry is one of the most important areas of development in the cultural and leisure segment of the economy. The development of the dance business is becoming more profitable and promising because of the growing dance popularity in society.

Purpose. The aim of the study is to analyse the development of creative industries in Ukraine on the example of dance studios, and identify existing problems in the development of entrepreneurship in this sphere of activity.

Results. The advantages of the creative industries development for national economies are determined. The main advantages are getting profit from exports and imports; increasing employment rates, and the number of small businesses. Activity and pace of development of a dance studio are influenced by a number of factors that can either slow down or speed up this pace. Instability of the economic and political situation in the country, low purchasing power of the population, high rents, rising utility costs, and the unwillingness of entrepreneurs to adopt foreign experiences also lead to stagnation in the development. Dance studios are often exposed to administrative risks associated with rent increases, various fines and inspections. Price risk is now most pronounced, as many people lost their jobs and sources of income during the pandemic and war. Also, prices for training, seminars, and competitions began to rise due to the falling of the Ukrainian economy and rising inflation. All this factors significantly reduces the desire and ability of the population to spend money, and, as a result, there is a decline in dance studios.

Conclusions Among the main problems hindering the development of the Ukrainian dance industry are low support for the creative sector by the state and a lack of proper legislative, organizational, and information base for this sector. There is a lack of programs and funds that would provide favorable conditions for the development of the creative potential of individual dancers and dance groups. There is no financial assistance to raise awareness of the Ukrainian dance sector in the international

¹Стаття надійшла до редакції: 18.05.2022

Received: 18 May 2022

market. Overcoming the problems outlined above, ending the war in Ukraine, and improving the business climate will be able to make this sector of the economy profitable and potentially attractive to investors.

Keywords: : creative industry; cultural industry; creative economy; dance studios; business development.

JEL Classification: M 21; O10; O31.

Постановка проблеми. З початку XXI століття все більшої популярності набуває креативна економіка, завдяки якій відбувається переоцінка творчого потенціалу працівників, змінюються джерела створення доданої вартості, висуваються інші вимоги до виробничо-технологічної та інформаційної інфраструктури та інституційного простору. Внаслідок цього посилюється конкуренція на ринку креативних індустрій. Постає необхідність у розробці та використанні власної стратегії розвитку бізнесу та пошуку напрямів виходу на міжнародні ринки.

Поняття стратегічного управління у сфері креативних індустрій широко використовується в країнах Європи та США. В Україні практична адаптація цього нового напрямку розвитку суспільства лише набирає популярності. Креативні індустрії та послуги, що виникли на перехресті мистецтва, культури, бізнесу та технологій, складають на сьогодні розвинений і самодостатній сектор світової економіки. Зокрема, танцювальна індустрія є одним із найважливіших напрямів розвитку культурно-дозвільного сегмента економіки, а розвиток танцювального бізнесу стає все більш прибутковим та перспективним

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Переважає більшість досліджень, пов'язаних із креативними індустріями в Україні почала з'являтися в наукових джерелах впродовж останніх десяти років. Загалом активно досліджують питання креативних індустрій такі вчені як: Н. Бугас, А. Гутман, Н. Карасьова, І. Кукс, В. Мазуренко, Т. Петухова, М. Проскуріна, С. Щеглюк та інші.

Формулювання цілей дослідження.

Метою дослідження є проведення аналізу розвитку креативних індустрій в Україні на прикладі танцювальних студій, ідентифікація наявних проблем із розвитку підприємництва у цій сфері.

Основні результати дослідження.

Поняття креативної чи культурної індустрії набуло активного поширення на початку 21-го століття для позначення творчих галузей, продуктами якої були товари та послуги широкого спектра, що забезпечували роботою велику кількість людей, використовували цифрові технології та інновації, розвиваючись, переважно, в країнах західної Європи та США [1].

Креативна індустрія характеризується не лише певною сукупністю видів економічної діяльності, які виробляють креативні товари та послуги, а й підходом до формування нової економіки, яка базується на застосуванні людської творчості та активізації творчого потенціалу людини з метою отримання конкурентних переваг [2].

Термін «креативні індустрії» став використовуватися відносно недавно та його

вживання є неоднаковим у різних країнах світу. Креативні індустрії перебувають на стику між культурою, творчістю, з одного боку, і комерцією – з іншого. У результаті подібної діяльності відбувається комерціалізація ідеї, що й приносить певний прибуток [3]. У наукових працях дослідників висвітлюються такі підходи до розгляду категорії «креативні індустрії»:

1) «креативні індустрії, як ті індустрії, які мають своє походження в індивідуальній творчості, майстерності та таланті, та які мають потенціал для багатства й створення робочих місць шляхом формування та використання інтелектуальної власності»;

2) креативні індустрії – це перелік видів економічної діяльності, що мають потенціал до створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти та послуги є наслідком індивідуальної творчості, навичок і таланту;

3) концепція креативних індустрій – це широка категорія, що включає художні заходи, установи культури, галузі культури та інші види креативної діяльності, що ґрунтуються на індивідуальній творчості, зокрема в галузях, що використовують нові технології (наприклад, нові медіа) у креативній діяльності [4].

Креативні індустрії – це сукупність точок зору, концепцій, тенденцій і напрямів розвитку сучасної економіки, які характеризуються органічним поєднанням і використанням знань, інформації та творчості. [5]

За економічним змістом креативні індустрії – це економічна діяльність, що використовує знання, таланти та ідеї, втілені у бізнес-моделях і технологіях для отримання прибутку та реалізації творчого потенціалу. Основними процесами креативних індустрій є створення, виробництво та комерціалізація креативного контенту з нематеріальним і культурним характером. Через низьку залежність від матеріальних ресурсів, креативна економіка набагато швидше створює нові робочі місця, генерує доходи та розвиває експорт [1].

ЮНКТАД (Конференція ООН із торгівлі та розвитку – United Nations Conference on Trade and Development) визначає креативні індустрії як «цикли створення, виробництва та розподілу товарів і послуг, що використовують творчість та інтелектуальний капітал як основні ресурси» [6]. В економічній літературі існує декілька моделей структури креативної економіки. У статті розглянемо класифікацію креативних індустрій від ЮНКТАД (табл. 1.)

Використовуючи дані ЮНКТАД, порівняємо ключові економічні показники креативної індустрії у 2019 році. До них відносять вклад у додану вартість,

вклад у зайнятість та вклад у зовнішню торгівлю (імпорт та експорт). Креативні індустрії в Україні у 2019 р. до пандемії утворювали 3,9% національної доданої вартості. У Польщі та Великій Британії ці показники найвищі – 6,3% та 5,8% відповідно [6].

Таблиця 1 Структура креативних індустрій за методологією ЮНКТАД

Культурна спадщина	1. Традиційні вирази культури: художні промисли, фестивалі та свята; 2. Культурні об'єкти: археологічні пам'ятки, музеї, бібліотеки, виставки тощо.
Мистецтво	3. Образотворче мистецтво: живопис, скульптура, фотографія та антикваріат); 4. Сценічне мистецтво: жива музика, театр, танці, опера, цирк, ляльковий театр тощо).
Медіа	5. Видавнича справа та друковані засоби масової інформації: книги, преса та інші видання; 6. Аудіовізуальні медіа: кіно, телебачення, радіо та ін. мовлення.
Функціональна група	7. Дизайн: інтер'єр, графічний дизайн, мода, ювелірні

Джерело: складено авторами на основі матеріалів [6, С. 8]

Однією з переваг розвитку креативних індустрій для національних економік є можливість отримання прибутку від експорту та імпорту, адже товари та послуги вироблені у сфері креативної економіки можуть бути об'єктами міжнародної торгівлі [1]. Так, лідерами серед експорту та імпорту товарів є Туреччина з показниками 4,2% та 2,2% відповідно, та США з Великою Британією, рівень вкладу яких є рівним – 3,1% та 1,5 відсотка. Натомість Україна лідирує за показниками експорту послуг, що становлять 30 відсотків.

Крім цього, галузі креативних індустрій роблять чималий внесок у показники зайнятості населення. Так, у Великій Британії у креативному секторі залучено 11,9% осіб, що працюють, а у Туреччині та Польщі цей показник є найнижчим – 2,3% і 2,4% відповідно.

Однією з тенденцій розвитку креативного сектору є зростання частки азійських країн у торгівлі товарами та послугами креативних індустрій. Саме азійському регіону належить більша частина світового експорту, а саме 52 відсотки. Такі країни, як Китай, Індія, Сінгапур, Тайвань, Таїланд, Мексика, Малайзія та Філіппіни вибрали креативний сектор як свій пріоритетний напрям розвитку [8].

Такого стрімкого та стабільного розвитку сфери креативних індустрій країн Європи вдалось досягти, перш за все, завдяки активній підтримці на державному (національному) рівні та міжнародному (наприклад, ЮНЕСКО). Так, в країнах впроваджується ряд програм, які покликані популяризувати та підтримати розвиток сфери. Уряди розробляють фінансові механізми для монетизації креативної діяльності. Так, під час дії програми «Креативна Європа» у 2014-2020 рр. європейські компанії могли отримати певні фінансові гарантії, загальна сума яких становила 121 мільйон євро.

Ще одним трендом креативної сфери є те, що креативна індустрія спирається на ініціативу окремих осіб чи невеликих груп. Таким чином, учасниками

ринку є малі підприємства, хоча це не виключає наявність великих транснаціональних корпорацій.

Оскільки креативні індустрії пов'язані з використанням інтелектуальної власності, надзвичайно важливо створити посилену систему охорони прав, яка забезпечуватиме фінансові переваги власникам прав інтелектуальної власності через отримання роялті.

За останні роки ринок танцювальних послуг почав активно розвиватися. Намагаючись привернути увагу більшої кількості потенційних клієнтів, розширюється число напрямів, що пропонуються: народні, бальні, сучасні, естрадні. Саме напрям танцювальної студії визначає попит на її послуги.

За кордоном все більшої популярності набуває відкриття танцювальних студій з одним пріоритетним танцювальним напрямом, які б пропонували свої послуги конкретній віковій категорії. Люди відвідують такі школи не тільки тому, що це красиво, але є корисно. Крім цього, вони отримують нові знайомства та масу позитивних емоцій.

Сучасна танцювальна культура в Україні розвивається протягом останніх 15 років інтенсивними темпами, запозичуючи та розвиваючи різні напрями й течії з заходу. Також, це пов'язано з популяризацією танцювальних проєктів на телебаченні («Танці з зірками»). Це сприяє відкриттю нових танцювальних шкіл і залученні людей різного віку. Основним цільовим сегментом є дошкільнята, діти, підлітки, молодь та дорослі, які ведуть активний спосіб життя і, в залежності від бажання та фізичних можливостей, стануть новачками, любителями чи професіоналами.

Бальні танці у США розраховані на людей різного віку із середнім та вищим доходом. Розглянемо цінову політику у середньостатистичних танцювальних клубах Америки та України (табл. 2). За приклад візьмемо клуб спортивного танцю «Vivat» (м. Тернопіль, Україна) та «Dance like a star» (м. Баффало, США).

Таблиця 2 Ціни на заняття з бальних танців у США та Україні

Вид заняття	США	Україна
Пробне групове заняття	безкоштовно	безкоштовно
Пробне індивідуальне заняття	безкоштовно	не надається
Індивідуальне заняття з тренером	\$90	400 грн
Групове заняття	\$15	100 грн

Джерело: сформовано авторами на основі матеріалів [9, 10]

В Україні ціни на заняття є значно нижчими, зокрема, на індивідуальні заняття різниця складає більше, ніж в 3 рази, групові – більше, ніж 2 рази. Також, в Україні не пропонують безплатних приватних тренувань, лише загальні, на відміну від американських студій.

Танцювальна індустрія ще не настільки популярний вид бізнесу, як інші сектори креативної економіки. Завдяки стабільним темпам росту ринку, що зростають, танцювальні студії стають інвестиційно привабливими та перспективними.

Серед основних проблем, що гальмують розвиток танцювальної індустрії в Україні є: низька підтримка креативного сектору з боку держави; плінність кадрів за кордон через неможливість забезпечення належним рівнем заробітної плати; відсутність належної законодавчої, організаційної та інформаційної бази для даного сектору; нестабільна ситуація в країні; низька купівельна спроможність населення та поінформованість населення про важливість занять фізичною активністю; висока орендна плата та підвищення вартості комунальних послуг; застій у розвитку та небажання підприємців перейняти іноземний досвід.

В Україні державна підтримка креативного сектору, зокрема танцювальної індустрії знаходиться на дуже низькому рівні. Бракує програм та фондів, які би забезпечували сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу особистості та танцювальних колективів. Відсутня фінансова допомога, яка б підвищувала пізнаваність танцювального сектору на міжнародному ринку.

Також, в Україні низький розвиток цифрової інфраструктури. Зокрема, мова йде про способи захисту прав інтелектуальної власності. У танцювальній сфері це – копіювання танцювальних постановок, шоу-номерів, хореографії, кроків, а

також це може стосуватись і супутніх елементів (костюми, прикраси, назви змагань чи фестивалів).

Серед необхідних умов активного розвитку танцювального сектору є залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій. Український інвестор не завжди розуміє специфіку сектору, а іноземний – не має достатньої кількості відкритих даних про ринок та гарантії захисту своїх прав.

Серед усіх цих ризиків, впливовішими за останні декілька років стали події 2014 р., пандемія «Covid-19» та війна з Росією. Після 2014 р. чимало танцювальних студій втратили клієнтів та тренерів. Оскільки було чимало втрат серед молодого населення, українці на певний період відмовлялися собі у будь-якій активності розважального характеру. Багато шкіл тимчасово припинили свою діяльність. Також, це стало переломним моментом для багатьох танцюристів та тренерів, які почали масово виїжджати у інші країни.

Наступним ударом по усій економіці країни та світу була пандемія, яка розпочалась у 2020 р., у зв'язку із якою чимало кількість танцювальних студій були закритими. Також, було скасовано чимало чемпіонатів та змагань, що унеможливлювала самореалізацію танцюристів. Онлайн заняття не могли покращити ситуацію та повноцінно замінити попередній режим, внаслідок чого танцювальна індустрія зазнала чималих збитків.

Не встигнувши повноцінно відновитись від пандемії, як у 2022 р. розпочалась війна в Україні. Про її результати та вплив на танцювальну сферу ще дуже рано говорити, оскільки не відомо скільки буде тривати війна. Проте, аналізуючи статистичні дані (рис. 1), дуже велика частина населення покинула країну, переважно – діти, які склали основну масу відвідувачів. Чимало міст було зруйновано, зокрема зазнали ракетних обстрілів Харків та Київ – танцювальні столиці України

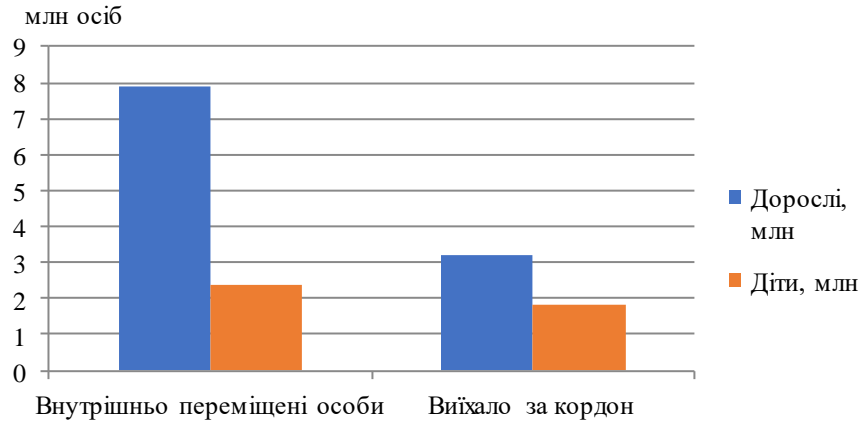

Рисунок 1 – Кількість людей, що покинули свої домівки під час війни між Україною та Росією на 7 квітня 2022 р.

Джерело: сформоване авторами на основі матеріалів [11]

На діяльність та темпи розвитку танцювальної студії впливає низка факторів, які можуть або сповільнювати ці темпи або пришвидшувати їх [12]. Основними елементами макросередовища, від яких залежить робота танцювальних студій є: політичний, демографічний, економічний фактори, науково-технічний прогрес та культура. До основних факторів мікросередовища можемо віднести: конкуренти, споживачі та постачальники.

Загалом, ці фактори можуть нести як негативний, так і позитивний вплив на діяльність організації. Основним завданням керівників танцювальних студій є активне спостереження за умовами зовнішнього та внутрішнього середовища та швидке реагування на будь-які зміни.

Також, танцювальна студія може зіштовхнутися із низкою ризиків під час своєї діяльності. (рис. 2).

Рисунок 2 – Ризики, що впливають на розвиток танцювальних студій

Джерело: сформовано авторами

Танцювальні студії найчастіше зазнають впливу адміністративного ризику, що пов'язаний з підвищенням орендної плати, різноманітними штрафами та перевітками. У період пандемії «Covid-19» студії повинні були пристосуватись до умов, згідно з якими усі відвідувачі змушені одягати маски,

кількість людей у групах була обмежена. У разі недотримання цього, санітарна служба та поліція накладала штрафи.

Серед частих елементів операційних ризиків студії стикаються з псуванням танцювального майна. До постійних ризиків ринку послуг відносимо втрату

клієнтів, які припиняють заняття в студії чи взагалі змінюють напрям активності. Також, висока конкуренція є ще одним фактором, з яким постійно стикаються танцювальні студії.

Ціновий ризик зараз найбільш відчутний, адже у період пандемії та воєнного стану більшість населення залишилась без роботи та джерел постійного доходу. Також, почали зростати ціни на тренінги, семінари, змагання та заняття. Це все значно зменшує бажання та можливості населення до витрачання коштів, і, як наслідок, – відбувається занепад танцювальних студій.

Висновки. Креативні галузі стали одним із найперспективніших і найуспішніших напрямів у сучасній економіці. Вони об'єднують в собі такі сфери, які існували у формі мистецтва, так, і такі, які з'явилися внаслідок наукового прогресу чи відкриття. Як бачимо, танцювальна індустрія має чимало проблем, які потрібно якомога швидше розв'язувати. Визначення напрямів подолання вище окреслених проблем, закінчення війни в Україні та покращення бізнес-клімату зможе зробити цей сектор економіки прибутковим та потенційно привабливим для інвесторів.

Література:

1. Карасьова Н. А. Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку. Міжнародні відносини : теоретико-практичні аспекти. 2019. №3. С. 110- 120. DOI:10.31866/2616-745x.3.2019.159110
2. Щеглюк С. Д. Особливості розвитку креативної індустрії України : перспективні форми просторової організації. Регіональна економіка. 2017. Випуск 6 (128). С. 143-150.
3. Ушкаренко Ю. В., Чмут А. В., Синякова К. М. Креативна економіка : сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції. Економіка та суспільство. 2018. № 18. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/18_ukr/10.pdf (дата звернення: 01.04.2022). DOI: 10.32782/2524-0072/2018-18-10
4. Куksа І. М., Петухова Т. О. Креативна економіка як елемент інноваційної та стійкої стратегії розвитку України. Ефективна економіка. 2017. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6555> (дата звернення: 03.03.2022).
5. Бугас Н. В., Гутман А. Інноваційна складова діяльності ТНК на ринку креативних індустрій. Ефективна економіка. 2021. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9709> (дата звернення: 02.04.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.73
6. United Nations, 2010. Creative Economy Report. P. 5, 8, 39. URL : https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20103_en.pdf (дата звернення : 02.04.2022).
7. Побоченко Л. М. Оцінка інноваційних позицій ТНК розвинених країн світу. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2019. № 4. С. 91-103. doi: 10.31866/2616-745x.4.2019.177620.
8. Creative Economy Outlook and Country Profiles: Trends in international trade in creative industries. UNCTAD. 2019. p. 9, 21, 25-26 URL : https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted2018d3_en.pdf (дата звернення: 03.04.2022).
9. Instagram сторінка танцювального клубу Vivat Art Space. URL : https://www.instagram.com/vivat_art_space/ (дата звернення: 02.04.2022).
10. Facebook сторінка Dance studio "Dance like a star". URL : <https://www.facebook.com/dancelikeastarbuffalo/> (дата звернення: 02.04.2022).
11. ООН: понад 5,5 мільйона біженців втекли з України від війни. Волинські новини. Перше інформаційне агентство. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/oon-ponad-55-milyona-bizhentsiv-vtekly-z-ukrayiny-vid-viyny-/> (дата звернення: 02.04.2022).
12. Голдрич О. Хореографія : посіб. з основ хореограф. мистецтва та композиції танцю. Л. : Край. 2003. 160 с.

References:

1. Karasova, N. (2019). Creative Industries as a Strategy Element of the Post-industrial Development. *Mizhnarodni vidnosyny : teoretyko-praktychni aspekty*, 3, 110-120 [in Ukrainian].
2. Shcheglyuk, S. D. (2017). Peculiarities of development of creative industry of Ukraine : perspective forms of spatial organization. *Rehional'na ekonomika*. 6 (128). 143-150 [in Ukrainian].
3. Ushkarenko, I. V., Chmut, A. V., & Syniakova, K. M. (2018). Creative economy : the essence of the concept and the significance for Ukraine under the European integration. *Ekonomika ta suspil'stvo*. 18. Retrieved from : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/18_ukr/10.pdf. DOI: 10.32782/2524-0072/2018-18-10 [in Ukrainian].
4. Kuksa, I.M., & Pietukhova, T. O. (2017). The Creative Economy as an Element of Innovative and Sustainable Strategy of Ukraine. *Efektivna ekonomika*. 2017, 12. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6555> [in Ukrainian].
5. Buhas, N. & Hutman, A. (2021), Innovative component of TNC activities in the market of creative industries. *Efektivna ekonomika*. 12, Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9709>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.73 [in Ukrainian].
6. United Nations (2010). Creative Economy Report. 5, 8, 39. Retrieved from : https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20103_en.pdf [in English].
7. Pobochenko, L. (2019) Estimation of innovative positions of TNCs in developed countries. *Mizhnarodni vidnosyny : teoretyko-praktychni aspekty*. 2019. 4. 91-103. doi: 10.31866/2616-745x.4.2019.177620 [in Ukrainian].
8. UNCTAD (2019). Creative Economy Outlook and Country Profiles: Trends in international trade in creative industries. 2019. 9, 21, 25-26. Retrieved from : https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted2018d3_en.pdf [in English]

9. Instagram page (2022). Dance club "Vivat Art Space". Retrieved from : https://www.instagram.com/vivat_art_space/ [in Ukrainian].
10. Facebook page (2022). Dance studio "Dance like a star". Retrieved from : <https://www.facebook.com/dancelikeastarbuffalo/> [in English].
11. UN : more than 5,5 million refugees fled Ukraine from the war. (2022). *Volyns'ki novyny*. Pershe informatsiyne ahent-stvo. Retrieved from : <https://www.volynnews.com/news/all/oon-ponad-55-milyona-bizhentsiv-vtekly-z-ukrayiny-vid-viyny-/> [in Ukrainian].
12. Goldrich, O. (2003). *Choreography : manual. from the basics of choreography. art and dance compositions*. L. Kray. 160 [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License